

א) ומינה יא. ניה. יו.
ב) חופקת לזהות פ"ב.
ג) ט"ז פ"ד. ד) (אהלות)
ה) ס"א. ז) פ"ג ל"ג.

תורה אור השלם
1. אלה השמאים לכם
בכל השרץ כל הנגע
במה במותם יטמאו עד
העפר: יקרא יא לא

גוסיח הריב"ן

א) נמקנן: (ב) שהיה:
ג) נמקנן: (ד) ליהות שלמה:
ה) הרופא וקא מטטר לה:
ו) היה אומר:

הגהות הב"ח

א) ח"ט ד"ה טעמה וכו'
הא איכא שדרה דמת
הא:

הגהות מהר"ב

רנשבורן

א) נמי הא לא קמני נ"ט
ע"י חס"י ד"ה טעמה
דגידר וכו': (ב) תוב' ד"ה
טעמה לויכא שדרה דמת
הא. מ"ז וכו' דמת ח"ה
נמקנו וכו' דמת ח"ה:
ג) ד"ה רביעית דס טעם
משני מתים וכו' כ"ל:
ד) ד"ה וכו' על נשעורה
ועל רביעית דס וכו' ועל
ע"פ כשעורה. ח"י מ"ז
ועל רביעית עד כשעורה
נמקנו:

הגהות התוספות

1. מיתב וכו' נמקנו. 2. ל"ל
וכי' ואמרי. 3. ל"ל אפילו
לדמי. 4. ל"ל מה דר"ע.
5. ל"ל מה שחי' להו.
6. ל"ל דפליגי רבס.

מוסף רש"י

בהם. שטרס' כמיז כל
הנוגע בהם (ד'ח.ו). ת"ל
מדם. וכל אשר יפול עליו
מהם נמטום יטמא ועס
וחגיגתו. ה"ה חרוממו.
אומר אזי שטוף מן שרץ
שקורין לויכ"ל הגול
נקליטם הוולת ומתעבל
מתר כל כמה שגולו וחילת
היולת הקליטת על עשם
היא (שס).

פ"ה הרא"ש

ח"ש בהם יכול בכורין
בשרצים כרוב וכל אשר
יוע בהם. דמשמע שיגע
בשרץ שלם ת"ל כל אשר
יפול מהם דמשמע אפי'
מקצתן: הא כיצד תיקימו
ב מקראות הללו: ושעור
כעדרשה: דהיינו מקצתו
וקריין ביה בהם כל
שהתוספת חילת ברייתו
בכעדרשה והוא שלם: ש"מ
שיעורא גמייר. דאי אפרה
דנבלה שנקצו רגליה
קרויה בריה וצאקת: ואן
דעתה אין בו כעדרשה
החילת ברייתו כשהוא
שלם אין בו לא כעדרשה
ונלית' מינה דפחות
מכעדרשה (ב"ב) ש"מ.
ודחי כי מיין שיעורא
ככעדרשה היכא דלא נפלה

כהן גדול פרק שביעי נזיר

עין משפט
נר מצוה

לד א מ"י פ"ד מהל'
אבות הטומאות בלכ'
צ סמג עין רמו:
לה ב מ"י פ"ב מהלסות
מאלתו אסירות ה'
כ סמג לאוזן קלנ:
לו ג מ"י פ"ב מהל'
טומאת פ"ב הלכה ב
ופ"ו מהל' מירות בלכ'
וע"ש נב"מ סמג עין
הלכ':
לו ד מ"י פ"ד מהלסות
טומאת מת הלכ' ו:
לח ה ו מ"י ע"ש הלכ' א
ופ"ו מהל' מירות
הלכ':
לז ז מ"י פ"ב מהלסות
מירות ע"ש ופ"ד
מהלסות טומאת מת הלכה
הלכ':
מ ח מ"י ע"ש הלכה א:

פ"ה הרא"ש (המשך)
ב"ה נשמה כמו חומט
בחי' (דמקומו) דאי אן
לנו להחשיבו כריה כפחות
מכעדרשה הואיל ואל תפול
בי נשמה בפחות מכאן:
אבל היכא דנפלה ביה
נשמה. כגון נפלה חיה
חשובה ברי' אפילו חסרה
הואיל ועדיין יכולה
לחיות: איבעיא להו שדרה
וגולגולת כפ"ה דוקא
תרווייהו. או דלמא אן
שדרה כ"ז רבנן מנתי'
דאילת ותל רבנן האלו
משטאין באילת השדרה
והגולגולת שרץ נמי
למבוך לה בעיא. וכן מוכח
בשםתנן דמייתי ק"ה בביא
ממת' דאחלת. ת"ש
שדרה שגיר. פי הוהך
כמו גודד אילנת רוב עליון
שבה. צלעות הריגמו
עליון וכפ' אלו טרפות
מפ' נשחברו ברוב ב'
צדדים נתקפו ברוב צד א'
טהור. כשביטל שם שדרה
ממה ובקבר אפי' נשברה
או נפרקה טמאה שהקבר
מצרפס דהכי גמייר. הא לא
גיר טמאה השדרה לכהו.
מי קתני הא לא גירה
טמאה דלמא כי גיר
טהור אידך תבעי לך. פי
קתני הא לא גיר טמאה
בלא גולגולת. ולמא עם
גולגולת מיירי ואפ"כ אם
גיר טהור אידך. כלומר
אם לא גיר תבעי לך א'
טמאה שדרה לבדה. ת"ש
(ר' יהודה דברי'.) ואמר
ששה דברים ר"ע מטמא
בסמון קא חשיב להו: של
טריים צרופי החושות
והניחוח בארי מקום שאין
עליה אודל שלא יטמאו
הגכסים שם וכל הרופאים
אמרו שהיו כקייאם לכהי'
בעצמות שהם משרדה
וגולגולת ולהשוות עצם
לעצם ולדעו אמר הם מב'
מתים או כמת א' ואמרו
איך כן שדרה כמת א' ולא
גולגולת כמת אחד והגור
שדאחיל עליהם בערס
קבר (א' איו בולה. דאי
משום טומאה אהיל אפילו
היה שם שדרה ממת א'
היה מגלה כיון דאין
השדרה ש"לימא כדאמרי'
לעיל גיר רוב עליון שבה
טהורה. ת"ש ב"ב וכו' ומה
הן ד' דברים וכו' וכל חצי
קב עצמות וכו' מולא קתני
ועל רובע עצמות מה מב'
מתים כדאיחא בפלוגתא
ד"ר ורבנן כפסכת אהלות
א"מא לעינן תגולת נזיר
איירי הכי ועל עצם
כשעורה שנחלק לשינים
אפ"כ שהוא כמת א'.
והשדרה והגולגולת כמט'
אהלות קתני כהר"א בפלוגתא ד"רע ורבנן השדרה והגולגולת מב' מתים כי קתני

ת"ש בהם יבול בכורין. גבי שרצים כמיז אשר יפול מהם אל
תוכו וצמקום אחר כמיז אשר יגע בהם צמותם הא כיצד
ייצג שני המקראות הללו וכו' ושעור חממים כעדרשה דמיקר"א
מהם שזו צמקת שרץ אחד ומיקר"א בהם לפי שהחומט תחילת
צרייתו כעדרשה וש"מ שיעורא גמיירי
מנדעין כל עדרשה שבהי החומט גם כי
היי תחילתו כעדרשה היינו עם רגליו
וקרינו ומ"מ אי חסין מינה פורתא
דמיפחתי' מכעדרשה אפי' חיה ואפי' ס'
צעינן כעדרשה ממש ככרייתיה וש"מ
שיעורא גמיירי ודחי א"ר שמעיה כי
צעינן שיעורא כעדרשה היכא דלא
נפלה ביה נשמה כגון חומט על רגליו
נפחת מעט תחילה או ודאי אין לנו
להחשיבו כריה צמות האויל ולעולם
לא יפול צו נשמת חיים צמות מכן
אבל היכא דנפלה ליה כגון נמלה
חיה משונה היא כי אף קיני רגליה
או סוס דבר מננה יכולה עדיין
לחיות הרבה שאין חיה חלוין צדכ'
סקנן: איבעיא להו שדרה
וגולגולת תנן. דדוקא על שניהם מגלח
או דלמא או שדרה או גולגולת תנן
והוא הדין דאמתניתין דאהלות (פ"ב מ"א)
נמי מיבעיא ליה וכן משמע בסמון
דמייתי מתניתין דאהלות למישטט
בעינן: ת"ש שדרה שגיר רוב
ע"ש עידין שבה. פי שיצר רוב צלעות
שבה מרגום של צלעות עלעולין:
טהורה. נעלמא [אמרין] כמה
מסורין בשדרה וכו'. ולא טמא אכ"מ
שמואל צפ' אלו טרפות (חלוין מצ): וכן
לטרפה וכו' כאלו נראה לרבינו זקנו
ד"ש להשוות דלם נשמרנו רוב
צלעותיה טרפה וכדאמר צפ' אלו
טרפות (שם נ"ג). נשמרנו צדו שני
לדנין טרפה נעקו אפילו צדו כל'
אחד: ובקבר אפי' משוברת
או מפורקת טמאה מפני שהקבר
מצרפה. דהכי גמייר:

מטמא גירר הא לא גירר טמא
וקס"ד לאיירי כלל גולגולת
ואפי' טמאה וש"מ דלו שדרה או
גולגולת תנן ומשני מן קתני הא לא
גירר טמאה הא קמ"ל דכי גירר

טהורה ואידך תבעי לך שיעור
גולגולת דלמא שפי' עמה גולגולת איירי ואפ"כ [וכן] כי גירר רוב
צלעות שבה טהורה: ואידך תבעי לך. כלומר כלל גירר ואין שם אלא
השדרה כלל גולגולת מיבעי לך: **ת"א** שמע רבי יהודה אומר ששה
דברים ר"ע מטמא. בסמון קא חשיב להך ששה דברים וחממים
מטהרין וחור צו ר"ע: **מעשה** שהביאו קופה מל"א עצמות
לביית הכנסת ש" טריים. פירוש זורפי נחשת: והניחוח בארץ. צמקום
שאין גג עליו או יטמאו צהאל הכנסתן שם: נכנס תודום הרופא
וכל הרופאים עמו ואמרין אין כאן שדרה ממת אחד. וצפירוס ששניות
מנלתי דהכי איתא כפיפרי אמרו האויל יש כאן מטהרין ונמטאין
נעמוד למיין פירוש ר"ע וחממים שנחלקו צדשה וצגולגולת ה"א
משני מתים וצמקוון מייתי לה וצמק' אהלות פ"ב מ"י (מ"י) נמי תנן פלוגתייהו התחילו מ"ר עקיבא תחילה וטיהר אמרו לו האויל ואמת הוא שהיית
מטמא טיהרת יבו טהורין: **מעבא** ד"כא שדרה ב[דמת חר"א. פי' ממת חר"א: הא איכא שדרה או גולגולת דמת חדא זזיר מגלח עליה
וש"מ או שדרה או גולגולת תנן. ודחי דלמא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דמתת אחד ליכא צ"ע מה היו צריכין להראות
לנופלי' אם השדרה ממת אחד או לא והא מסתמא היתה מפורקת ומשוברת ואמרין לעיל דאף ממת אחד טהורה ואומר צריכין יתקן לאיירי
כגון דעל אותן עצמות האהיל הלכם צדוק נקבר דעל הקבר מל"מ: ת"א ס"ד או שדרה או גולגולת הגי שבעה הויין. פי' נחלקו צו ר"ע ורבנן וצריכ'
בטהרין ע"ש אבר מן המת שבא משני מתים וע"ש אבר מן החי שבא משני בני אדם וע"ש חצי קב עצמות שבא מב' מתים. ומדלל קאמר הכא
ועל רובע עצמות הבא משני מתים דמתן צמקת אהלות (פ"ב מ"י) כפלוגתא דר"ע ורבנן יש להוכיח דהכא לעינן תגלחת נזיר איירי דאינו מגלח
על פחות מחצי קב ולהכי נקט חצי קב דעל רובע הקב דלמ"ט: ממת אחד אינו מגלח דמתן צמקתו ואם שדרה או גולגולת דמת חדא זזיר מגלח עליה
וא"ש בא משני מתים. דאינו צה מממת אחד לר"ע מגלח דמתן צמקתו לר"ע ופליגי רבנן עליה והכא תנן דר"ע. הר"ר צ"ה וידין הוא
דמיבעי ליה למינקט לרובן על חצי לוג דס הבא משני מתים אלא איירי דלר"ע דאף צרביעות מגלח נקט הכי. הר"ר: **עצם** כשעורה
ד' וע"ש רביעית דם בו וע"ש עצם כשעורה שנחלק לשינים. אף כי הוא ממת אחד: והשדרה וגולגולת. צמקת אהלות (פ"ב מ"י) תניא צדשה
כפלוגתא דר"ע ורבנן השדרה וגולגולת משני מתים: א"א ס"ד או שדרה או גולגולת הגי שבעה הויין. פי' נחלקו צו ר"ע ורבנן וצריכ'
תנא ששה דברים אלא ודאי שדרה וגולגולת ח"ד דלא מטמא הא כלל הא ומשני לעולם שדרה וגולגולת כחרי חשיב להו וקמי ועלם כשעורה כוי:
מוצאנא דששה דברים דכי קתני ששה דברים דפליגי' על ר"ע לפסוקי' ועלם כשעורה דיחיד הוא דפליגי עליה דתניא ועלם כשעורה כוי:

אהלות קתני כהר"א בפלוגתא ד"רע ורבנן השדרה והגולגולת מב' מתים כי קתני

א) נפלה ד"ל. והלך אס"י שם שדרה ממת אחד היה מגלח דלמא מ"ו וכו'.

כהן גדול פרק שביעי נזיר

נג

עין משפט
גם מצוה

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

הגהות הב"ח

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

הגהות הגר"א

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

הגהות מהר"ב

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

(א) וישב עליו ימינו
(ב) וישב עליו ימינו
(ג) וישב עליו ימינו
(ד) וישב עליו ימינו
(ה) וישב עליו ימינו

הגהות התוספות

- 1. וישב עליו ימינו
- 2. וישב עליו ימינו
- 3. וישב עליו ימינו
- 4. וישב עליו ימינו
- 5. וישב עליו ימינו
- 6. וישב עליו ימינו
- 7. וישב עליו ימינו
- 8. וישב עליו ימינו
- 9. וישב עליו ימינו

מובן רש"י

לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות. ודעתי דעצמות לא היו שם לכן נזכר שם וזוהי טעמה

והא רבא הוא דאמר. לעיל (דף ג.) (א) דקמי' מן המת לא נזרכה אלל לרוב בניינו או לרוב מניינו אע"פ שאין בהן רובע עצמות ואע"פ שאין עליו בשר שהנזיר מגלה עליו וה"ה לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות דהא חשיבי כי הדדי. אלמא [כ"ש] דקצירא ליה לזרכה דהיכא דאיכא רובע עצמות משדרה וגולגולת נזיר מגלה עלה: אין הכי נמי דמעיקרא קצירא ליה לרובע עצמות גמירי אלל בשר דשמעה מר"ע דאמר השרדה וגולגולת ולא אמר בה רובע עצמות כו' דהוא אמינא לרבי עקיבא דלע"ג דמשיני מחיס זכאי אית זהו טעמיה ולרבען עד דלתי ממת א' ומגלה מני הכי ש"מ דלכולי עלמא חזי קד עלמות דענין זין בשאר עלמות זין זכוב בניינו ורוב מניינו זין בשדרה וגולגולת: ח"ש שמאי אומר. רובע עצמות שאלמו דאפי' זונמן שזא מעמס אחד או משדרה לא מגולגולת. אמרנה דרובע סגי והוא שיהא א' משדרה וגולגולת: אמר רבי אליעזר וקניס הראשונים מקלטן היו אומרים חזי קב עצמות והוי לוג דם לכל. מטמא בהלך זין לתרומה וקדשים זין לזויר ועושה פסח: רובע ורביעית דם לא לבי. מטמא כלומר אפי' א' מכולם אינו מטמא: ומקלטן היו אומרים אף רובע עצמות ורביעית דם. מטמאים את הכל: וז"ל של אחריון אומרים חזי קב כו'. אלל רובע עצמות ורביעית דם לענין האכילת תרומה וקדשים מטמא בהלך אלל

לא יסקור ימי נזיר ועושה פסח לעמא שלל לעשותו בנמלך כרת כל העמוד דנרביס: מדוי' פסח הכרעס שלישיס מכרעס. מכדי כל הכרעה שהיא בנקמ' כדברי זה ומקמ' כדברי זה אינה הכרעה עד שיהא כולה כדברי א' מהן דהכרעה לשון שיקול ששוקל דברי שנים יותר מחלף ומה ראה ר' אליעזר לומר כך ז"ל של אחריון כך היו אומרים: אמר ר' יעקב בר אידי. לומר שעיקר הוא שהוא מפי שמועה ואצטליון. ואית דאמרי שאלמו מפי חגי זכריה ומלאכי א' על אלו דרישא למטווי עמס כשעורה. שאין הזיר מגלה על אהילו דלקלף דעתן אמינא הואיל ורישא דהרד דהדר חזי לכו בהדיא כפיסא לא מוקשי ולא מידי משום דמני והדר מפרש זרביי לפרושי דאי לא מפרש לה הוה אמינא דאפי' על מגעו ועל משאו לא היה א' מגלה: למטווי אכן הסוכיות. אכן מסמא חו היא אכן שמוטלת על גבי המת זכר"ר דמפרש במס' שבת בפרק אמר ר' עקיבא (דף פד:) שאם הנזיר יושב עליה אע"פ שמתמחהו אינו מגלה עליה. אכן מטמא אכן שושא ולישנא דקרא נקט דכתיב ושותם על פוס גובא (דמילא ו) כתיב. לשון אחר אכן הסוכיות אכן המסככת * על הקצר דקיי"ל (ל) כל המתלולטין מביאין את הטומאה בעושי המרדע חוץ מגליס וכלי אבנים וכלי אדמה: חזי

הש"ס ורבא ל"ל האי קברא דאפשר לשרדה וגולגולת זבל רובע והאמר רבא לא נזרכה וכו' ומשיני זכר דשמעה ממני עוקבא להווא שנינא דשני מר עוקבא הכא דמוקי לה בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע וכי האי גוונא הגיה רש"י נזכרין בפרק שני (דף כא:) שהיה כחוב בפרסין [הקושיא] וחסר הקושיא מן הפרסין והגיה רש"י [המיוק] גבי שמעין דקידוש ידים והכי נמי שמעין שיש הקושיא בלא המיוק יש להגיה המיוק וצעלמא נמי אשכחא שהיה רבא בנימי מר עוקבא ע"כ לשון מהר"ם. והרב רבי עקב מקינון דחק ליישב גירסת הפרסין זכר [דשמעה מרבי עקיבא] וה"פ א' דהא רבא לא נזרכה כו' כלומר והיכי מטיק אדעמיה דרבא לחימיי ממתני' והא אייהו גופיה הוה דמוקי לה בשדרה וגולגולת שאין בה רובע עצמות ומשיני זכר דשמעה [מרבי עקיבא] רבא לא אמר על מתני' אלל על משנה דאהלות (פ"ג מ"ח) דמקשיב רובע בארבעיות הגזא משיני מתיס ושדרה וגולגולת משני מתיס ושבה איצטרך ליה לטווי הכי [אבל] מקמי דשמעה [מרבי עקיבא] קצירא ליה שאין שדרה וגולגולת שלא יהא בהן רובע עצמות ומשום הכי הוה מיימיי רבא ממתני' שפיר דלכתיי לא שמעה [מר"ע]: ח"ש שמאי אומר אפי' עצם אחר במשדרה או בגולגולת. ומגלה בני שמאי אלל עצם משדרה מכלל דרבען דפליגי עליה סגי להו בשיעור דרובע עצמות

הגא מן השרדה כדקמני זכר"ש רובע מטמא בהלך כי זא מעיקר הגייה וכי זא רובע מן השרדה אפי' מגלה עליה הנזיר* עוון קברא לומר דפליגי כולי האי דלרבען ליבעי חזי קב ולשמאי סגי זעמס אחד דכחיה שמי' דמחמיר אלל רבען [חז"ל] קב עלמות דעון אף משדרה! וליפשוט מינה לחדך גיפא דלרבען דענין חזי קב דמדשמאי דמחמיר לא עמס אלל אחד מכלל דלרבען דשיורא ד' דבית הלל זעו דהיינו חזי קב דאי לא זעו אלל רובע קב הוה להו לפרושי חומרייהו כמו שפירש שמאי חומרייהו דחיי דילמא לא פליגי אלל זעמס אחד דלא מטמא בהלך לרבען אלל רובע מטמא ולא חשו לפרושי מילתייהו: וכן הר"ם הראשונים מקצתן היו אומרים חזי קב עצמות וחזי דגו דם כ"כ. שאם האהיל עליהם טמא ה' לתרומה ולקדשים ופליגי אמתניתין דמסקת אהלות: ומקתמס היו אומרים אף רביעית דם ורובע עצמות לכל. אף לזמר ופליגי אמתניתין [דהכל] ב' ר"ד דין שלאחריהם אמרו חזי קב עצמות וחזי דגו דם כ"כ. אף לזמר דתנן כמותן רובע עצמות רביעית דם לתרומה ולקדשים דהמהיל עליהם טמא דתנן כמותן דמסקת אהלות (פ"ג מ"א ומ"ב) אלל לא לזמר ועושה פסח והכי גמירי להו וקצירי להו כמותניתין דאין הזיר מגלה עליו כלל וקצרו נמי כמותניתין דאהלות דתנן התיס דלמטמא בהלך זעלמא לתרומה וקדשים כי ז"ד אחרון קצירי כגמא דמתניתין וכגמא דאהלות ו': י"מ הכרעה שלישית. היינו תלמידים שז"ד אחרון היו תלמידים וקניס הראשונים ופרין והא אין הכרעה שלישית מכרעת ה' כמא דמתניתין דהכא ומתני' דהתיס דאהלות כז"ד אחרון קצירא מכלל דהכי הילכתא ומשום דהוה להו מכרעי ח' והא אף דעת שלישית מכרעת שדעת שלישית טעם דפני עלמו הוא כי הראשונים לא גילו ואלא חזי ועל כן קצירי ז"ד של אחריון למסוך על שמועתם ולקצוץ הלכה כמותם: על אלו דרישא למטווי עצם כשעורה. ואע"ג כדקדרי קמיי על עמס כשעורה על מגעו ולא משאו דשמעה אלל על אהילו לא י"ל תני והדר מפרש: שם אלו קיספא למטווי אכן הסוכיות אכן הטומאה וקמ' דהא טגא ליה קיספא אלל סככות ופרעות אין מגלה וז"ל דה"נ מני והדר מפרש כמו עמס כשעורה. מהר"ם: חזי

הא אפי' שזרין ומפורקין צבית למימר אם יש בהן רובע עצמות נזיר מגלה עליהן ומיפשוט למדקמני זכר"ש השרדה וגולגולת שלמים ומקמתמא אית בהון רובע עצמות מכלל דעל עלמות שזרין ומפורקין שיש בהן רובע וזכא (השרדה) משדרה וגולגולת לא מגלה ופרין והא הוה דאמר פירוש רבא לא נזרכה אלל לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות אלמא דרבא גופיה קצירא ליה דאיכא שדרה וגולגולת דלית בהון רובע עצמות ולעולם אימא לך דאפי' על רובע עצמות הגא מן השרדה וגולגולת נזיר מגלה ומתני' דקמני שדרה וגולגולת דלשמע שלמים איצטרך לאשמעינן דלפילו אין בהן רובע נזיר מגלה ולא אימפרש היכא אימתר דרבא ויש ספרים דגרסי לעיל (דף ג.) אמר רבא לא נזרכה אלל לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות זכר וסיגיא להכא ולעיל פי' עמס דאי אפשר לקיים אותה גירסא: בותר דשמעינן מר"ע. כן כמזכר בכל הספרים ולא אימפרש מהר"ל וגימגוס ואי לא מסתפינא מרבוותא הוה אמינא שיש חסרון בספרים וגרסינן מקמי פירכא דקאמר רבא לא נזרכה אמר מר עוקבא הכא בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עסקינן פירוש מר עוקבא זא לדמות התשובה שהביא רבא ממתת שהיה סבור רבא דקתם שדרה וגולגולת יש בהן רובע ודחיי לה מר עוקבא דמיירי בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע ופרין דאפשר דלפני גולגולת זבל רובע

הא דאמר רבא לא נזרכה אלל לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות אלמא דרבא גופיה קצירא ליה דאיכא שדרה וגולגולת דלית בהון רובע עצמות ולעולם אימא לך דאפי' על רובע עצמות הגא מן השרדה וגולגולת נזיר מגלה ומתני' דקמני שדרה וגולגולת דלשמע שלמים איצטרך לאשמעינן דלפילו אין בהן רובע נזיר מגלה ולא אימפרש היכא אימתר דרבא ויש ספרים דגרסי לעיל (דף ג.) אמר רבא לא נזרכה אלל לשרדה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות זכר וסיגיא להכא ולעיל פי' עמס דאי אפשר לקיים אותה גירסא: בותר דשמעינן מר"ע. כן כמזכר בכל הספרים ולא אימפרש מהר"ל וגימגוס ואי לא מסתפינא מרבוותא הוה אמינא שיש חסרון בספרים וגרסינן מקמי פירכא דקאמר רבא לא נזרכה אמר מר עוקבא הכא בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עסקינן פירוש מר עוקבא זא לדמות התשובה שהביא רבא ממתת שהיה סבור רבא דקתם שדרה וגולגולת יש בהן רובע ודחיי לה מר עוקבא דמיירי בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע ופרין דאפשר דלפני גולגולת זבל רובע

נוסחת הר"ב

לעיל לא נזרכה אלל לרוב בניינו ולרוב מניינו היינו נמי בשדרה וגולגולת דע עמדות שאין בהן רובע עצמות והינה הוא זהו רובע עצמות היינו להו עמדות אפי' דלית בהו רובע מניינו או כל השרדה וגולגולת הק"ד: דאי הוה אמר בה רובע עצמות הוה אמינא לר"ע גמירי לה שיהא כו' (א.) ז' משתיין: (ד) לכל אלו אין עמדות הרומה וקדשים: (ה) ויש עמדות כולה כהדר: (ו) ויש דגרסי מפי שמועה אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי א' (ח) והא נזיר מגלה: (ט) קשקש: (י) המסככת עליו וקמ"ל לדמתן שאם יש לו אכן על כפי' מתלולט עליו רובע אף על פי שגם אבנים פריעות מתלולט דתמן כמתניינו ז"ל חזי מטמא דתמן כל המתלולטין כו':

פי' הרא"ש

ח"ש שמאי אמר אכן עצם א' מן השרדה או מן הגולגולת מכלל דרבנן דרובעו עצמות הבא מהם טמא דאי לא זכרי קא ספלגא לפלוגתייהו טובא: ומשיני שאני שמאי דמחמיר. אבל רבען גוילם אימא דאי חזי קב: וימה היכי בעי למפושט לגולגולת נזיר (ל) מהקוש המאי דמתני' לענין טומאת אהל. ויור ימה מניל לרמי בר חמא דשרדה וגולגולת חמירי מרוב בנינו ורוב מנינו דשרדה וגולגולת אכרי' גדולים הם ואפשר שיש בהם כ"כ עצמות כמו רוב בנינו או רוב מנינו. ונראה דבעי דרמי בר חמא תליא בהו דמבעיא לן לעיל אי שדרה וגולגולת תנן או שדרה וגולגולת דפשיטא ליה לרמי בר חמא אי שדרה וגולגולת תנן דבעי חזי קב דהא לא חמירי ואי שדרה אין גולגולת תנן פשיטא ליה דעל רובע מהם מגלה כיון דחמירי והוא יוצא קא מיכביצא לרמי בר חמא שדרה או לגולגולת תנן ונזיר מגלה על רובע כיון דחמירי. או דלמא שדרה וגולגולת תנן ולא חמירי ובעי חזי קב והשתא מיימיי שפיר מתניתין דאהלות דשמאי מטמא בעצמא א' מן השרדה או מן הגולגולת. מכלל דרבנן

מטמו בשדרה או בגולגולת אלמא חמירי: ליפשוט מינה טמא דשמאי דמחמיר הא רבנן עד דאיכא קב עצמות. כלומר הא רבנן בעו שדרה וגולגולת לענין טומאה ולתלולת נזיר [וא"כ] נמי בעי חזי קב: חזי קב עצמות וחזי לוג דם לכל. פי' לכל רבר בעי' שיעור גדול אף לתרומה וקדשים. ופחות משיעור זה אינו מטמא באהל המת ופליגי אמתני' דאהלות. ומקצתן היו אומרים רובע עצמות ורביעית דם לכל והניד מגלה על אלל ופליגי אמתני' דהכא: מכדי אין הכרעה שלישית מכרעת. פי' ב"ד של אחריון פי' ל"ש במתני':

(א) אולי כ"ל תלגלת נזיר מהי' מתי' דמיירי טעמיה אולי לענין תרומה וקדשים ועוד תימה.